

Správa slovenských jaskýň 1970–2000

BRIZ, Liptovský Mikuláš 1999, 37 strán

Útla publikácia, ktorú vydala Správa slovenských jaskýň pri príležitosti 30. výročia svojho založenia, hodnotí obdobie sprístupnených jaskýň na Slovensku od roku 1970. Výstižné je konštatovanie, že za posledných 30 rokov sa zásadne chápanie potrieb sprístupnených jaskýň nemenilo, ani napriek častým reorganizáciám. Objektívne poukazuje na rôzne postavenie sprístupnených jaskýň, v závislosti od ich začlenenia do jaskyniarskych a ochranných organizácií a inštitúcií.

V publikácii sú uvedené väzby sprístupnených jaskýň na Múzeum slovenského krasu a ochrany prírody, Ústredie štátnej ochrany prírody, ako aj na správy veľkoplošných chránených území na Slovensku. Z uvedeného vyplýva, že do roku 1990 uvedené organizácie niektoré činnosti súčasnej Správy slovenských jaskýň úspešne zabezpečovali.

Autori jednotlivých príspevkov poskytli na malom priestore veľké množstvo informácií a ulahčili prácu všetkým záujemcom o dianie v sprístupnených jaskyniach na Slovensku. Uvedené údaje sú o to cennejšie, že sú výpovedou pracovníkov, ktorí stále aktívne pôsobia pri riešení problémov slovenského jaskyniarstva.

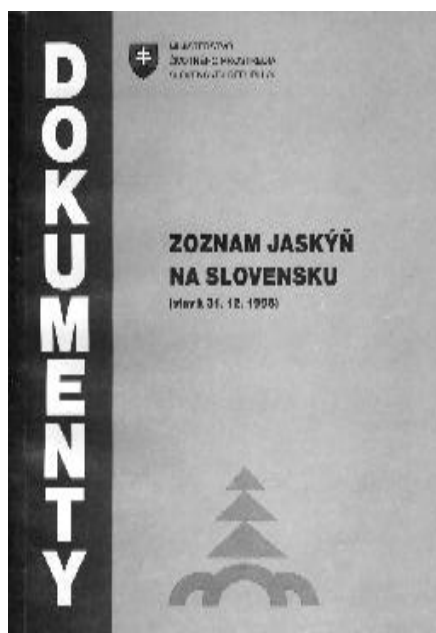
Zostavenie príspevkov poukazuje na rozličné funkcie, ktoré sú schopné plniť a aj plnia sprístupnené jaskyne. Zároveň poukazujú na miesto, ktoré slovenské jaskyne zaujímajú v konfrontácii so zahraničím, pričom niektoré z nich boli zaradené do svetového prírodného dedičstva UNESCO.

Okrem veľkého množstva faktografického materiálu na malom priestore za pozitívum považujem aj vkusnú grafickú úpravu publikácie. Som presvedčený, že po publikácii budú s vdakou a uznaním siahať všetci záujemcovia o prírodné skvosty Slovenska.

Alfonz Chovan

Zoznam jaskýň na Slovensku

MŽP SR, Bratislava 1999, 268 strán

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky v spolupráci so Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva a Slovenskou speleologickou spoločnosťou vydalo vo svojej edícii Dokumenty dlhoočakávaný zoznam jaskýň na Slovensku. Publikácia formátu A4 vyšla v náklade 1000 výtlačkov za účinnej spolupráce predsedu redakčnej rady RNDr. Jozefa Klindu.

Zoznam jaskýň je usporiadaný podľa jednotlivých geomorfologických celkov, podcelkov a častí. Na abecedný index názvov jaskýň sa priebežne priraduje poradové číslo jaskyne v rámci celého územia Slovenska. Takto zostavený zoznam slovenských jaskýň so stavom k 31. decembru 1998 uvádza 3946 jaskýň a jaskynných systémov. Postup spracúvania zoznamu, vysvetlenie speleologických a karstologických pojmov, problematiku názvoslovnia, tvorbu základných informácií a ďalšiu problematiku vymedzuje úvod spracovaný zostavovateľmi. V závere publikácie v zozname literatúry sa uvádza 2057 titulov, tabuľky najdlhších a najhlbších 50 jaskýň (autor J. Tencer) a menný register jaskýň.

Treba zdôrazniť, že takéto diela sa tvoria obťažne a najmä zdĺhavo. Aj tento zoznam vyšiel opäť po 20 rokoch. Názory na to, čo všetko by mal zoznam pri jednotlivých jaskyniach obsahovať, sa rôznili a nebolo jednoduché navrhované informácie získať. Jedine ochota a entuziazmus pre vec spájali dobrovoľných jaskyniarov Slovenskej speleologickej spoločnosti a zamestnancov – zostavovateľov Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva. Tí prví zväčša vykonali namáhavú terénnu prácu a tí druhí profesionálne spracúvali speleologickú dokumentáciu. Zostavovatelia uvádzajú 119 mien osôb, ktorým dakujú za konkrétnu spoluprácu, resp. dokumentačnú činnosť v jednotlivých speleologických kluboch či oblastných skupinách Slovenskej speleologickej spoločnosti. Samozrejme, že na zozname pracovali aj iné subjekty a jednotlivci. Z uvedeného vyplýva, že ide

o spoločné dielo širokého kolektívu zanietencov jaskyniarstva na Slovensku.

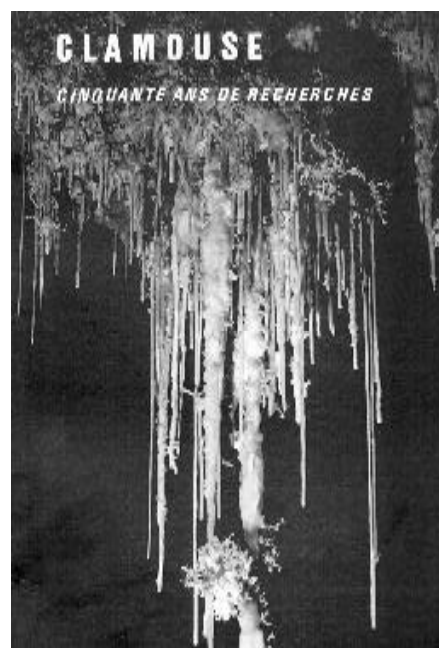
V rozsahu možností získaných informácií a ich odborného spracovania vydané dielo zodpovedá súčasným potrebám jaskyniarstva, ochrany prírody a ostatných záujmových skupín. Kriticky sa možno zmieniť o sťaženej orientácii čitateľa zoznamu pri rozlišovaní členenia geomorfologických jednotiek na celky, podcelky a časti, kde sa použil rovnaký typ i veľkosť písma. Zoznam jaskýň nie je fixný, neustále sa mení a dopĺňa. Aj z tohto pohľadu treba k publikácii pristupovať.

Na záver cieľene a s úctou vyslovme dve mená: RNDr. Pavel Bella a Ing. Peter Holúbek. Dvaja protagonisti – zostavovatelia, ktorí odvodili pri tvorbe zoznamu jaskýň značné množstvo práce. Práce nepopulárnej, piplavej i nezaplatenej. Pritom boli precízni, presní, výborne sa orientovali v dokumentácii a najmä literatúre. Rukopis pripravili na vydanie už roku 1995. Napriek nepriazni osudu, ako sa to už na Slovensku stáva, vydania sa napokon dočkali oni aj široká verejnosť.

Jozef Hlaváč

Clamouse. Cinquante ans de recherches

Grotte de Clamouse,
Société G. Vila et Cie,
Saint Jean de Fos (Hérault) 1997,
174 strán

Medzi najznámejšie sprístupnené jaskyne vo Francúzsku patrí jaskyňa Grotte de Clamouse. Jej objavenie v roku 1945 jaskyniarom zo Speleologického klubu Montpellier sa radí medzi najvýznamnejšie udalosti v doterajšej histórii speleologického prieskumu vo Francúzsku. Jaskyňa sprístupnila v rokoch 1963–1965.

Pri príležitosti 50. výročia jej objavenia sa dňa 24. júna 1995 konala vedecká konferencia. V rámci odborného programu sa prezentovali doterajšie poznatky o jaskyni a okolitom krasovom území najmä z hľadiska speleologického

prieskumu a vedeckého výskumu. Zborník referátov zostavili J. Choppy a P. Dubois. Po úvodných príhovoroch oboch editorov a C. Vialu, prezidenta Francúzskej speleologickej federácie, sú referáty tematicky rozdelené do troch častí.

Prvá časť tvorí päť referátov, ktoré sa zaoberajú archeologickými nálezmi v jaskyni (G. B. Arnal), históriou mlynov a tamojšieho panstva (J. C. Richard, P. David), históriou objavenia a prvými pozorovaniami jaskyne (M. Laures), ako aj postupným zameriavaním jej podzemných priestorov (G. Garby, P. Dubois). Uverejnená je aj legenda o Clamouse (M. Dussol).

Druhá časť, ktorá zahŕňa deväť referátov, sa zameriava na speleologický prieskum a hydrogeologický výskum jaskynného systému. Opisuju sa geologické pomery medzi priepastou Fonctionnaire (Larzac) a vyvieraczkami pred jaskyňou Grotte de Clamouse (C. Viala), výsledky prieskumu Speleologickeho klubu Montpellier v oblasti hydrogeologickej inklinujúcej do uvedenej jaskyne (J. M. Salmon), morfológické a hydrologické javy v predpolí jaskynného systému (D. Caumont), výsledky prieskumu Speleologickej skupiny Foyer rural de Montpeyroux v sektoroch vrchu Saint-Baudille a rokliny Rouvignou (G. Gil), jaskyne a priepasti súvisiace s jaskynným systémom (J. P. Houlez), vzťah medzi vulkanizmom a vývojom systému jaskyne Grotte de Clamouse (H. Camus), prieskum vyvieraciek pred jaskyňou (G. Lorente, F. Vasseur), hydrogeologické pomery jaskynného systému (P. Dubois, H. Paloc) a posledné objavy jaskynných priestorov pozdĺž aktívneho podzemného vodného toku (Ch. Verlonghen, P. Dubois).

Tretia časť je venovaná jaskynným sedimentom. Pozostáva zo šiestich referátov, ktoré podávajú výsledky výskumu sedimentov v „novej“ prekopanej vstupnej chodbe do jaskyne (H. Soudet, P. Dubois), analýzy halloysitu v jaskyni (P. Dubois, H. Soudet, J. Choppy), mineralogického výskumu foriem aragonitovej výplne vrátane ich genézy (S. Frisia, A. Borsato), pozorovania aragonitu pod elektronickým mikroskopom (S. Frisia, P. Dubois), analýzy chemizmu vôd a zhodnotenia environmentálnych parametrov v jaskyni vo vzťahu k tvorbe sekundárnych karbonátových výplní (A. Borsato, S. Frisia) a rádioizotopového datovania sintrov (Y. Quiniñ).

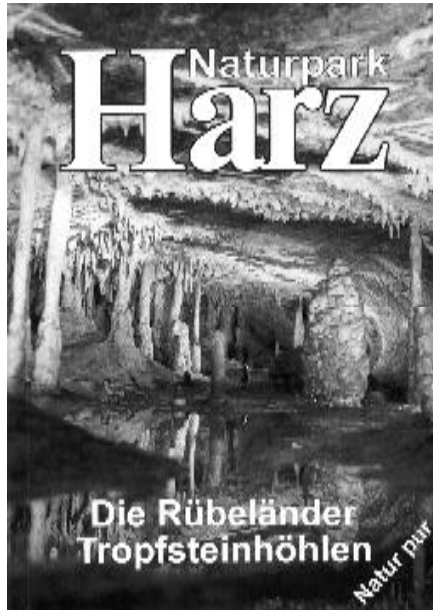
Do publikácie, ktorú vydali ako brožúru vo formáte A4, je zaradených množstvo čiernobielych i farebných fotografií, máp, grafov a schém, čo vhodne dopĺňa štúdium jednotlivých referátov. Ako sme už uviedli, zborník prináša veľa zaujímavých poznatkov najmä z hydrogeológie a výskumu jaskynných sedimentov. Táto skutočnosť svedčí o vysokej angažovanosti P. Duboisa a jeho spolupracovníkov na ďalšom speleologickom prieskume a vedeckom výskume jaskyne, pričom spolupracuje s mnohými speleologickými klubmi i špecializovanými odborníkmi nielen z Francúzska, ale aj z Talianska a Belgicka.

V prípade jaskyne Grotte de Clamouse ide o dobrý príklad úzkej previazanosti prevádzky s realizovaným vedeckým výskumom, čo sa primerane prejavuje pri zabezpečovaní jej ochrany i celkovej starostlivosti o podzemie. Viaceré výsledky výskumu jaskyne sú prezentované aj formou stálej výstavy vo vstupnom areáli.

Pavel Bella

U. Fricke – F. Knolle: Die Rübeländer Tropfsteinhöhlen

Studio Volker Schadach 1999, 80 strán

Ide v poradí už o štvrtú populárno-náučnú publikáciu, ktorú vydalo Studio Volker Schadach o zaujímavostiach a pozoruhodnostiach živej a neživej prírody pohoria Harz v spolkovej krajine Sasko-Anhaltsko v Nemecku.

Venovaná je dvom najznámejším, verejnosti sprístupneným jaskyniam Nemecka – Baumannshöhle a Hermannshöhle, ktoré sa nachádzajú v veľkom harzskom mestečku Rübeland. Vytvorené sú vo vápencoch stredného a vrchného devónu. Ich vchody sú situované neďaleko od seba na úpäti protihľých svahov horského kaňonovitého údolia s pretekajúcou riečkou Bode.

Publikácia má polohrubú laminovanú obálku a vytlačená je na kvalitnom kriedovom papieri. Texty sú v nemeckom i anglickom jazyku. Viac ako polovicu obsahu zaberajú pôsobivé farebné fotografie. Výrez z pestrej geologickej mapy Harzu v mierke 1:100 000, ktorý sa nachádza v úvodnej časti, je nepochybne veľmi vhodným náučným a ilustračným doplnkom.

Po krátkom úvode, stručnom opise histórie i súčasnosti Rübelandu, geologickej charakteristike okolitého územia, objasnení vzniku dolín a procesov krasovatenia, nasleduje opis jaskyne Baumannshöhle, ktorá je spomedzi 49 verejnosti sprístupnených jaskýň Nemecka nielen najstaršia, ale aj najslávnejšia. Organizované sprevádzanie návštevníkov sa tu koná už od roku 1646. V roku 1668 tu oficiálne ustanovil vojvoda Rudolf August z Braunschweigu baníka H. J. Beckera do funkcie sprievodcu a vydal prvé záväzné pokyny pre sprevádzanie a ochranu jaskyne pred znečisťovaním a poškodzovaním, ktoré sa považujú za najstarší písomne zachovaný právny dokument viažuci sa k prevádzke a ochrane jaskýň na území Nemecka. Táto priorita sa vzťahuje aj na ostatné európske krajiny. Nasleduje opis jednotlivých priestorov, častí a zaujímavostí na prehliadkovom okruhu jaskyne. K najslávnejším návštevníkom jaskyne

patrí cár Peter I. (1771) a básnik J. W. Goethe (1777, 1783 a 1784). Celková dĺžka jaskyne je 1200 m, z čoho 1000 m s pomerne peknou a bohatou kvapľovou výzdobou sprístupnili pre verejnosť.

Publikácia pokračuje opisom priestorov a zaujímavostí jaskyne Hermannshöhle, ktorú objavili až v roku 1886 pri budovaní cesty z Rübelandu do Blankenburgu. Okrem bohatej kvapľovej výzdoby s mimoriadne peknou časťou nazývanou Kryštálová komora, k jej osobitným zaujímavostiam patrí Mločie jazierko, v ktorom už niekoľko desiatok rokov chovajú jaskynné mloky (*Proteus anguinus*). Doviezli ich z Dinaárskeho krasu v Slovinsku. Jaskyňa dosahuje celkovú dĺžku 1750 m, z čoho je pre verejnosť sprístupnených 1300 m.

K zvýšeniu príťažlivosti publikácie vhodne prispievajú fotografie kostier jaskynných medvedov, ktoré sú po jednom kuse nainštalované pri prehliadkovej trase každej jaskyne.

Samostatná kapitola sa venuje lampovej flóre, ktorá v minulosti spôsobovala správe jaskýň nemalé problémy. Čitateľ sa dozvie i o súčasnej situácii. Okrem významného zníženia intenzity svetla zo zabudovaných svietidiel každoročne v zimnom období personál jaskýň vykonáva mechanické čistenie kvapľovej výzdoby od kľúčiacich výtrusov – rias a machov.

Ďalšia kapitola predstavuje výzvu pre čitateľa, aby chránil všetky prírodné jaskyne, ktoré majú význam najmä ako citlivé geotopy a biotopy pre rôzne druhy živočíchov.

Tri záverečné časti sú venované problematike ochrany netopierov, ich zimnému spánku a nebezpečenstvu, ktorému môžu byť pri častom prebúdzaní vystavené – nadmernej spotrebe zásob podkožného tuku a v dôsledku toho ohrozeniu ich života. Prítomnosť netopierov v jaskyni vhodne dokumentuje celostránková fotografia trojčlennej skupinky zimujúcich netopierov vodných.

Zadná strana obálky je zhotovená ako preložka formátu A4, kde sú názorne a farebne vkusne zobrazené situačné mapy a pozdĺžne rezy obidvoja jaskyňami. S cieľom zvýšiť atraktivitu publikácie niektoré fotografie zhotovili s použitím modrého svetla (pre časť snímaného obrazu), čo sa bežnému čitateľovi z radov návštevníkov iste páči. Tento spôsob predstavovania podzemných krás jaskýň sa však u nás nepraktizuje.

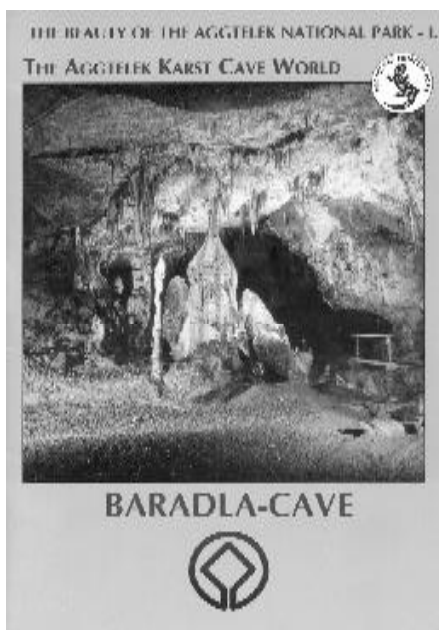
Celkove možno publikáciu zhodnotiť ako vydarený materiál, ktorý plne vyhovuje svojmu populárno-náučnému poslaniu.

František Bernadovič

The Beauty of the Aggtelek National Park – I. The Aggtelek Karst Cave World. Baradla Cave

Winter Fair, Szeged 1997, 23 strán

Správa Aggtelektického národného parku vydala v rokoch 1997–1999 štyri brožúry, ktoré populárno-náučnou formou prezentujú vybrané abiotické a biotické hodnoty tohto najvýznamnejšieho národného parku v Maďarsku so zastúpením krasového fenoménu stredoeurópskeho planinového krasu. Na jeho území v roku 1978 vyhlásili chránenú krajinnú oblasť, v roku 1985

ju prekategorizovali na národný park. Pozostáva z dvoch územných celkov – Aggteleckého krasu (súvislé krasové územie so Šilickou planinou a planinou Dolný vrch v Slovenskom krase) a príslušného pohoria Rudabánya-Szalonna, ktoré sú oddelené širokým údolím Bodvy.

Jaskyne Aggteleckého krasu sú v rámci bilaterálneho slovensko-maďarského projektu *Jaskyne Slovenského a Aggteleckého krasu* zaradené od roku 1995 do svetového prírodného dedičstva. Preto nikoho neprekvapí skutočnosť, že prvá brožúra z uvedenej edície sa zaoberá jaskyňou Baradla, ktorá s jaskyňou Domica tvorí genetický celok dlhý 25 km. Vyšla je na kriedovom papieri a obsahuje výlučne farebné fotografie. Jej textovú časť spracovala K. Székely, autorom fotografií je P. Borzsák.

V úvode sú uvedené základné údaje o polohe, geologických a geomorfologických pomeroch a význame Aggteleckého národného parku s dôrazom na výskyt krasových javov. Nasleduje časť venovaná zaradeniu jaskýň Aggteleckého krasu do svetového prírodného dedičstva s celkovým zhodnotením ich morfologickej a genetickej rôznorodosti, ako aj karbonátových výplní. Poukazuje sa i na biodiverzitu a archeologickú hodnotu územia.

Hlavná časť brožúry sa však samozrejme zaoberá jaskyňou Baradla. Jej názov pochádza zo slovanského slova „bradlo“. Predstavuje významné archeologické nálezisko najmä bukovohorskej kultúry z neolitu. Prvý písomný záznam o jaskyni je v knihe G. Wernhera vydanéj v roku 1549 v Bazileji, v rokoch 1742 a 1749 jaskyňu opísal M. Bel. V roku 1794 asi 2 km jaskynných priestorov zamerl J. Sartory, detailne ich opísal J. Farkas. Ďalší opis a prvú mapu jaskyne publikoval K. Raisz v roku 1807. Jeho nasledovník I. Vass preskúmal hlavné chodby Baradly. Prvé snahy o sprístupnenie siahajú do roku 1806, keď jaskyňu navštívil J. Nádor. Sprístupňovacie práce sa však realizovali najmä po roku 1880 pod správou Uhorského karpatského spolku.

So značným záujmom o jaskyňu v minulosti súvisí jej bohatá história, ktorej prehľadné spracovanie tvorí najrozsiahlejšiu časť opisu jaskyne. Ďalej sa stručne charakterizujú geologické a geomorfologické pomery jaskyne, typické formy sintrovej výplne, ako aj rôznorodá jaskynná fauna s dôrazom na výskyt endemitov. Nechý-

bajú ani základné údaje o speleoklimatických pomeroch.

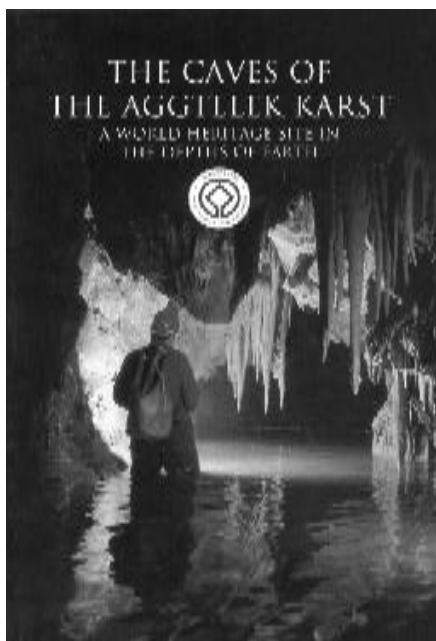
Po prezentovaní základných poznatkov o jaskyni Baradla je zaradený detailnejší opis jednotlivých prehliadkových trás pre verejnosť. Krátka trasa *Aggtelek* je dlhá približne 1000 m. Prehliadka na trase *Červené jazero – Jósvalf*, ktorá je dlhá 2 až 3 km, trvá asi 2 hodiny. Krátka trasa *Jósvalf* meria 1,4 km, jej prehliadka trvá asi 1 hodinu. Dlhá trasa vedie hlavnými chodbami Baradly z Aggteleku do Jósvalf, určená je pre osobitne nahlásené skupiny návštevníkov. Prechod touto trasou, ktorej prevažná časť nie je elektricky osvetlená, trvá 5 hodín. V závere sú informácie o špeciálnych túrach do jaskýň Béke (Jaskyňa mieru, dĺžka 6,4 km), Rákóczi I. (dĺžka 218 m, hĺbka 79 m) a Esztramosi (iný názov Földvári, dĺžka 190 m), ktoré takisto zabezpečuje Správa Aggteleckého národného parku.

Publikácia predstavuje vhodný prezentačný a informačný materiál najmä pre návštevníkov a záujemcov o prehliadku sprístupnených úsekov jaskyne Baradla. Náučným poslaním má však širší spoločenský význam – využitie v informačných strediskách ochrany prírody, v rámci environmentálnej výchovy školskej mládeže a pod. Keďže brožúra obsahuje ucelený opis jaskyne s mnohými faktografickými údajmi, určite bude dobrou pomôckou aj pre speleológov, ochrancov prírody a iných odborníkov zaoberajúcich sa krasom a jaskyňami.

Pavel Bella

The Caves of the Aggtelek Karst. A World Heritage Site in the Depths of Earth

Aggtelek National Park, Jósvalf 1998, 59 strán

Správa Aggteleckého národného parku vydala v roku 1998 s podporou Centrálného environmentálneho fondu prezentačnú brožúru o jaskyniach Aggteleckého krasu, ktoré sú od

roku 1995 zaradené spolu s jaskyňami Slovenského krasu do zoznamu svetového prírodného dedičstva.

Publikáciu zostavila K. Székely, jej textovú časť spracovala K. Bolner-Takács. Rozčlenená je do niekoľkých tematických častí. V predhovore sa podávajú základné informácie o Aggteleckom národnom parku a zaradení jaskýň do svetového dedičstva. Následne sa čitatelia oboznámia so základnými abiotickými i biotickými črtami povrchového krasu, archeologickými hodnotami, históriou prieskumu jaskýň, rozmanitosťou jaskýň z hľadiska morfológie, genézy, sintrovej výplne, hydrologických javov a jaskynnej fauny, ako aj s využitím a spoločenským poslaním jaskýň. V Aggteleckom krase sa eviduje 262 jaskýň s celkovou dĺžkou preskúmaných priestorov 42 km. Neobyčajná hustota priepastí je na planine Dolný vrch. Na jej maďarskej časti je známych 47 priepastí, pričom 20 z nich sa vyskytuje na ploche 0,5 km². Nakoniec sa zdôrazňuje potreba ochrany krasu a jaskýň, pričom sa poukazuje aj na ostatné jaskyne zaradené do svetového prírodného dedičstva. V závere je súbor titulov vybranej bibliografie, ako aj zoznam prísne chránených jaskýň Aggteleckého krasu a základné údaje o nich.

Publikácia je dôstojným titulom predstavujúcim výnimočné hodnoty jaskýň Aggteleckého krasu, ktoré sú známe v celosvetovom meradle. O precíznom prístupe editorky pri zostavovaní publikácie svedčí výber vhodných a kvalitných fotografií a rôznych grafických vyobrazení, ktoré majú veľmi dobrú výpovednú hodnotu z hľadiska prezentácie prírodných pomeroch, archeologických a historických pamiatok i speleologických podmienok v jaskyniach Aggteleckého krasu. Spolu je zaradených 98 obrázkov, vrátane dvoch fotografií maliarskych diel s tematikou Baradly, ktoré sa nachádzajú v zbierkach Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši.

V brožúre dominujú fotografie a grafické obrázky, avšak obsahuje i výstižný text podávajúci základné poznatky o krase Aggteleckého národného parku (Aggtelecký kras a príslušné vrchy Rudabánya-Szalonna) s dôrazom na pozoruhodnosť podzemného krasového fenoménu. Grafická úprava a kvalitná tlač výrazne dotvárajú celkovú hodnotu publikácie, ktorá určite zaujme nielen jaskyniarov a ochrancov prírody, ale najmä záujemcov o túto problematiku z radov širokej verejnosti.

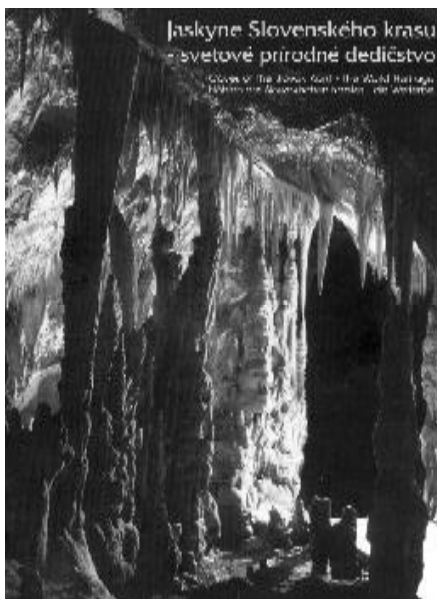
Pavel Bella

Jaskyne Slovenského krasu – svetové prírodné dedičstvo

ORBIS TITUS, Banská Bystrica 1999

Od roku 1995 sú jaskyne Slovenského krasu zaradené do svetového prírodného dedičstva v rámci bilaterálneho nominálneho slovensko-maďarského projektu *Jaskyne Slovenského a Aggteleckého krasu*, čím sa zaradili k svetoznámych prírodným javom. Zapísanie prírodnej alebo kultúrnej pamiatky do zoznamu svetového dedičstva nielen zvyrazňuje jej existenciu, ale hlavne zaväzuje zabezpečiť primeranú ochranu a starostlivosť s cieľom zachovania pre budúce generácie.

V roku 1999 vydala Slovenská agentúra životného prostredia v Banskej Bystrici v spo-

lupráci so Správou slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši brožúru prezentujúcu prírodné a kultúrne hodnoty najvýznamnejších jaskýň a priepastí Slovenského krasu, ktoré sa zvýraznili aj v uvedenom nominačnom projekte. V troch ucelených kapitolách odbornou-populárnou formou oboznamuje verejnosť s krajinou Slovenského krasu a jej ochranou, najvýznamnejšími podzemnými krasovými javmi – jaskyňami i priepastami. Sprievodný text, ktorý spracovali RNDr. P. Bella a Ing. M. Rozložník, je na dobrej odbornej úrovni a zrozumiteľný širšej verejnosti. Doplnený je fotografiami s charakteristickými zábermi jednotlivých krasových javov od viacerých autorov – M. Eliáša, Doc. RNDr. Z. Hochmutha, CSc., G. Stibrányiho a Z. Vlacha. Na jednej dvojstrane je ilustrovaná mapa Slovenského krasu a jeho okolia s vyznačením osobitne chránených území, ako aj významných jaskýň a priepastí zaradených do svetového dedičstva. Publikácia je určená na propagáciu tejto lokality svetového dedičstva pre širokú verejnosť.

Z hľadiska zostavenia a grafického riešenia brožúry treba vysloviť niekoľko poznámok. Napríklad v kapitole *Najvýznamnejšie podzemné javy* mohli byť primerane zvýraznené sprístupnené jaskyne, resp. sprístupnené časti jaskynných systémov, čo bežnému čitateľovi, neznámu problematiku, môže sťažiť orientáciu pri získavaní prehľadu a údajov o jaskyniach otvorených pre verejnosť.

Textová časť je vytlačená v troch jazykových verziách – slovenskej, anglickej a nemeckej,

a to rôznou veľkosťou písma. Nie je to najšťastnejšie riešenie, pretože cudzojazyčné texty vytlačené veľmi malým písmom sú pre mnohých, najmä starších ľudí, ťažšie čitateľné.

Kvalita tlače, najmä farebných fotografií, ako aj grafická úprava výrazne ovplyvnili celkovú úroveň brožúry; vzhľadom na význam svetového dedičstva mali zodpovedať požiadavkám reprezentatívnejšej podoby jej vydania. Snaha a zámer spopularizovať a podrobnejšie oboznámiť verejnosť so svetovým prírodným dedičstvom na území Slovenska sa vydavateľom vcelku podaril a naplnil, a to aj napriek niektorým nedostatkom.

Anton Lucinkiewicz

Sprievodca náučným chodníkom k Dobšinskej ľadovej jaskyni

Lakatoš, Banská Bystrica 1999,
23 strán

Súčasne so slávnostným otvorením novovytvoreného vstupného areálu Dobšinskej ľadovej jaskyne sa 29. 6. 1998 na výstupovej trase pre verejnosť sprístupnil aj náučný chodník. Jeho inštaláciu zabezpečila Správa slovenských

jaskýň v spolupráci so Správou Národného parku Slovenský raj v zmysle programu budovania náučných chodníkov k sprístupneným jaskyniam.

Pre Správu slovenských jaskýň vydala firma Lakatoš, Banská Bystrica koncom roku 1999 *Sprievodcu náučným chodníkom k Dobšinskej ľadovej jaskyni*. Na 23 stranách je okrem textu zaradených 41 farebných fotografií, ako aj tri schematické mapky a dve dobové kresby. Obsah jednotlivých kapitol je zhodný s textovou náplňou panelov náučného chodníka.

Brožúru zostavil Ing. A. Lucinkiewicz s použitím odborných textov, ktoré k jednotlivým kapitolám spracovali Ing. B. Hájek, RNDr. A. Leskovianská a RNDr. Pavel Bella.

V úvodnej kapitole sa čitateľ oboznámi so základnými údajmi o polohopise a miestopise predmetnej lokality. Ďalšia kapitola venuje pozornosť Národnému parku Slovenský raj; na situačnej mapke sú znázornené osobitne chránené územia. Spomenuté sú výnimočné prírodné a estetické hodnoty, ktoré boli dôvodom vyhlásenia národného parku. Tretia kapitola podáva základné údaje o Národnej prírodnej rezervácii Stratená, jej prírodných i historických hodnotách. Nasledujúca kapitola prezentuje rastlinstvo a živočíšstvo Národného parku Slovenský raj s dôrazom na bohatosť a pestrosť flóry v lesných aj nelesných ekosystémoch i na rozmanitosť živočíšnych druhov. V poslednej kapitole je zvýraznená jedinečnosť Národnej prírodnej pamiatky Dobšinská ľadová jaskyňa, najmä jej ľadovej výplne, ako súčasť rozsiahleho systému Stratenskej jaskyne. Charakterizované sú aj nezáladné časti jaskyne a jej osobitné postavenie z faunistického hľadiska ako významné zimovisko netopierov.

Jednotlivé kapitoly dopĺňajú výstižné fotografie tak živej, ako aj neživej prírody, ktorých autormi sú Mgr. P. Olekšák, RNDr. A. Leskovianska, Ing. A. Lucinkiewicz, K. Demuth, M. Anděra, P. Lakatoš a M. Eliáš.

Na zadnej strane obalu brožúry je znázornená schematická mapka trasy náučného chodníka s umiestnením jednotlivých panelov. V jej závere sú uvedené základné údaje o náučnom chodníku v nemeckom a anglickom jazyku, čo uvítajú najmä zahraniční návštevníci.

Záverom možno konštatovať, že publikácia zaujme čitateľa najmä pútavým grafickým stvárnením a vyváženosťou textu s vhodným výberom fotografií. Siahnu po nej nielen návštevníci Dobšinskej ľadovej jaskyne a Národného parku Slovenský raj, ale svojím obsahom môže slúžiť aj ako pomôcka pre environmentálnu výchovu.

Matúš Peško

Významného životného jubilea – 50 rokov – sa 28. 4. 2000 dožil Mgr. Bohuslav Kortman, dlhoročný jaskyniar pôsobiaci najmä v Strážovských vrchoch, terajší podpredseda Slovenskej speleologickej spoločnosti a šéfredaktor vydavateľstva Knížneho centra v Žiline. Preto nikoho neprekvapí, že jeho vzťah k jaskyniam a redaktorské schopnosti vyústili aj do spolupráce so Správou slovenských jaskýň pri vydávaní zborníkov referátov z vedeckých konferencií a odborných seminárov (*Ochrana ľadových jaskýň*, 1995; *Sprístupnené jaskyne – výskum, ochrana a využívanie*, 1996; *Výskum, využívanie a ochrana jaskýň*, 1998, 2000), publikácie *Slovensko – Sprístupnené jaskyne* (1997), časopisu *Aragoniť* (od roku 1996), brožúry *Ľadový klenot Európy* (1995), ako aj viacerých skladačiek a pohľadníc sprístupnených jaskýň na Slovensku. Do ďalších rokov života jubilantovi želáme veľa zdravia, osobných i pracovných úspechov.